

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:
Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

HERRI AUZITEGIA, BIZIMODU JASANGARRIAK IZATEKO ESKUBIDEAREN ALDE

Zaintzarako eskubidea. Bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak diren zaintza-sistemak.

1 SARRERA

Estatuek bete egin behar dituzte haien ordezkariak berek izenpeturiko tratatuetatik datozen nazioarteko betebeharrak, halakoak herrialde bakoitzaren barne-arauetara egokiturik egon zein ez, hori guztia baimen librearen, onustearen nahiz *pacta sunt servanda* printzipioetan oinarriturik. Tratu horiek giza eskubideen babesari buruzkoak direnean, are gehiago indartzen da betetzeko beharra, eta aginduzkoa ere bada nazioarteko komunitateak berebiziko garrantzia ematen dien eskubide batzuetarako. Beharrezkoa da, halaber, Tratatu Zuzenbideari buruzko Vienako Konbentzioko (1969) 27. artikulua aipatzea, non berariaz debekatzen baita Estatu batek bere barne-zuzenbideko xedapenak baliatzea, Estatu horrek berak berretsitako tratatu baten ondoriozko arauak ez betetzea justifikatzeko.

Planteamendu hori abiapuntu, akusazio-idazki honetan zehar puntuz puntu xehakatzen dira tartean diren Estatuak eginiko urraketak giza eskubideak babesteko nazioarteko arauen arloan, estatu horiek nazioarteko erantzukizun juridikoa egoztea justifikatzeko oinarritzat.

Akusazio-idazkia lau ataletan egituratuta dago. Lehen atalean, bi kasuetako egitate nagusiak laburbiltzen dira, eta halakoak gertatzen diren testuingurua orokorrean azaltzen da. Bigarren atalean, kasu bakoitzari aplikatzekoa zaion zuzenbide-esparrua deskribatzen da. Hirugarren atalean, kasuen azterketa juridiko bat egiten da, feminismoaren eta giza eskubideen ikuspegitik. Azkenik, laugarren atalean *Herri Auzitegiari* eskatzen zaio lehen identifikatutako egileen erantzukizuna ezar dezala, eta dagozkion banakako zein taldekako ordainak zehatz ditzala.

2 EPAITUTAKO EGITATEAK

1. kasua.- Iparraldeko zaintzak

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:
Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

Pilar Gil andreak bai Eusko Jaurlaritzan bai Espainiako Estatuaren salatzen ditu, erakunde horiek printzipio demokratikoen gainean eraikiak izan arren, familiaren sostengu materialaren pisua, zuzenean edo zeharka, emakumearen figuraren gainean erortzen uzten jarraitzen dutelako, emakume izate hutsagatik. Generoaren arabera definituriko rolen banaketak justifikatu egiten du zenbait lan egotea, hala nola etxeko langileena, giza lan-eskubideek ezarritako gutxieneko bermeak ez dituztenak. Halaber, akusazioa hainbat gizarte-sektoreen aurkako ere bada, xantaia emozionalaren eta errudun-ustearen bidez, emakumeak etxeko lanei eta zaintzari loturiko eginkizunak beren gain hartzera behartzen dituztelako eta afektu-sistemaz ere baliatzen direlako, ahalegin handiagoa eskatzeko, soldata duinik gabe.

Pilar Gil Pascual andrea Roa de Duero herrikoa da jatorriz, eta 16 urte zituela Bilbora aldatu zen, etxeko langile lan egitera, gerraostean Espainian zeuden pobretzea eta gabeziak zirela eta. Aurreratu denez, Gil andreak salaketak bi alderdi ditu: lehena, alderdi profesionala, non azaltzen baitira haren giza lan-eskubideen –eta, beraz, haren duintasunaren– aurkako urraketa guztiak; bigarrena, alderdi pertsonal-afektibo-familiartekoa, non zaintzaren estereotipoak jasan behar izan baitzituen, eta halakoei aurre egin.

1. Kasu pertsonal-afektibo-familiartekoan, aita-amaginarrebak zaintzeko betebeharrak “moralak”, nahiz eta berak hori ez egiteko nahia agertu zuen, berak aukeratzen baitu nor zaindu. Bereizkeriazko bi arrazoiengatik (emakumea izatea eta etxe-zerbitzuan lan egitea –ez da benetako lantzat jotzen–) esleitzen zitzaion lan horri uko egitean, zigorra izan zen arbuio afektibo eta soziala, errudun-ustearen bidezko kontrolaz gain.

2. Lan-arloan, Pilar Gil Pascual andreak ia bere bizitza osoan etxeko langile jardun du, eta han aztertu beharreko egitateak hauek dira:

- Hartutako tratu umiliagarriak, hala nola irainak, oihuak...
- Gaizki ordaindutako lana, atsedenaldirik gabe (batez ere etxeko barne langile lan egitean).
- Elikagaiak berariaz murriztea. Nahikoa janaria egonik ere, etxe-zerbitzuko langileek elikagaiak eskuratzea debekatzen zen, eta, ondorioz, haien nutrizio-maila eskasa zen.
- Miaketak eta legearen aurkako atxiloketak etxeetatik irtetean, eta errugabetasun-presuntzioa urratzea.

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:

Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

- Pertsonari bere izenaz ez deitzea, izen generiko gutxiesgarri bat erabiliz baizik: “neska”.
- Bazterkeria, etxeko langile lan egiteagatik eta, gabezia eta pobreziako egoera orokorraren ondorioz, mendetasun ekonomikoa izateagatik.
- Esku-sartze larriak pertsonaren intimitatearen arlo pribatuenetan, hala nola janzkeran.
- Barneko etxeko langileen kasuan, lan egiten duzun etxeko logela ordaintzera behartzea, nahiz eta gela horretan intimitaterik ezin izan: ezin duzu atea giltzaz itxi; zure objektu pertsonalak manipulatzeko dituzte.
- Beste urraketa batzuk: esplotazioa eta sexu-erasoak.

2. kasua.- Hegoaldeko zaintzak

Flori andrearen kasua guatemalar emakumeak umetatik Mexikora sasoiko lanetara bidaltzen diren kasu askoren artekoa da; hala, lan-esplotazioko sistema binazional bateko (Mexiko-Guatemala) biktima bilakatzen dira, eta emakumeek, sistema horren barruan, zaintza-sistema patriarkalaren pisua eta baldintzapenak jasaten dituzte, bi herrialdeetan hura izanik nagusitutako sistema.

Flori andrea San José Ojetenam (Guatemala) herrian jaio zen, eta adingabea zela hasi zen jornalero lan egiten Tapachula-ko (Mexiko) kafe-lursailetan. Haren ama ere mugitu zen nerabezaroan, etxeko lanak egiteko, eta han denetarik gehiegikeriak pairatu zituen (baita sexu-abusuak ere), herrira itzuli zen arte, Armando jaunarekin ezkontzeko (mugaz gaindiko langilea bera ere) eta bizitza berri bati ekiteko familiaren etxaldean. Flori andrearen ahizpek ere hainbat lan egin zituzten Tapachula-n: etxe-zerbitzuan eta arropasalmentan, besteak beste. Dena dela, Flori andrea da Tapachula-n denbora luzeenean lan egin duen familiako kidea, 14 urte zituenetik diru-sarrerak ekarrita familiaren ekonomiara.

24 urte zituela, Flori andrea haurdun geratu, eta umearen aitak abandonatu egin zuen. Hain badaezpadako egoeran egonik, haurdun zegoela ezkutatu behar izan zuen, nabarmen bihurtu zen arte, eta horregatik, hain zuzen, kaleratu zuen bere enplegatzaileak. Hori dela eta, herrira itzuli, eta han umea izan eta zaindu zuen berak bakarrik bi urtez. Denbora hori igarotakoan, semea amonarekin uztera beharturik gertatu zen, Tapachula-ra lanera joateko eta familiaren ekonomian laguntzen jarraitzeko.

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:
Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

Ekarpen horiei esker, hobekuntzak egin ziren familiaren etxean (argindarra, tutueria bidezko ura...), eta neba eta bi ahizpa txikiago batzuek ikasi ahal izan zuten.

Egoera hori zela eta, Flori andreak seme Emanuelen haziera galdu zuen, herrira joan zitekeenetan bakarrik ikusten zuelako; baina hori bakarrik hiru hilean behin gertatzen zen, edo are sei hilean behin. Hala, semearen maitasunaz gabetua geratu zen, eta aukera galdu zuen hura zaindu eta hezteko nahiz haren aurrerapenen lekuko izateko.

Lanean zituen esplotazio-baldintzek bultzaturik (ez zuen ez oporrik ez jaiegunik, eta goizeko seietatik gaueko hamabietara bitarteko lanaldia zuen) bera bezalako etxeko langile migratzaileak ziren emakumeen aldeko zenbait antolakundetan parte hartu zuen. Ezagutza horiek esker, bere egoera erregularizatu ahal izan zuen, eta irteteko zein sartzeko bidaietan izaten ziren arriskuak murriztu, bai eta atxilotzeko arriskua ere.

2016. urtean bularreko kisteak zituela diagnostikatu zioten. Tapachula-n ez zeukanez –tratamendua hartzean zein hartu ondoren– egoteko eta atsedean hartzeko toki duin bat, herrira itzultzea erabaki zuen, eta bere susperraldia hastea, ahizpek ikasketak bukatu eta gero (horrek aditzera ematen du ez zuela doako osasun-zerbitzurik).

Flori andrearen lekukotasunean zehar, giza eskubide hauek urratu zaizkiola ondoriozta daiteke:

- Lan-eskubideak: kontratu bat izateko eta gizarte-segurantzian inskribaturik egoteko eskubidea; zortzi orduko lanaldia; gabonsaria; amatasun-baimen ordaindua (erditu aurreko bi hilabete eta ondorengo hiru hilabete).
- Tratu duina jasotzeko eta gehiegikeria-kasuetan justizia erabiltzeko eskubidea.
- Osasun-zerbitzuak erabiltzeko eskubidea.
- Hezkuntza publikoa, doakoa eta kalitadeduna izateko eskubidea.
- Etxebizitza duina izateko eskubidea.
- Segurtasuna eta askatasuna izateko eskubidea. Estatu batek, Mexikok kasu honetan, mugaz haraindiko langileak behar baditu eta horren onura jasotzen badu, langileok segurtasuna izan behar dute, eta lurraldera sartu zein lurraldetik irteteko askatasuna. Horrekin, pertsonen trafikorako merkatu beltza desagerrarazi behar da.
- Familia bat askatasunez eratzeko eskubidea.

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:

Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

-Justizia erabiltzeko eskubidea. Emanuelen aita behartu behar izan zuten semearen jaiotzaren eta mantenuaren ondoriozko karga ekonomikoetan, gutxienez, laguntzera.

3 URRATUTAKO ARAUAK¹

BABES-SISTEMA UNIBERTSALA

A. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala. 1948ko abenduaren 10a.

Zehazki, artikulua hauek:

3. art. Bizitzeko, aske izateko eta segurtasunerako eskubidea; 4. art. Inor besteren esklabo edo mirabe jartzeko eta esklaboak ezein modutan salerosteko debekua; 5. art. Torturaren eta zigor edo tratu txar, anker edo lotsarazleen debekua; 7. art. Legearen aurreko berdintasuna eta legezko babesa izateko eskubidea; 8. art. Konstituzioak edo legeek pertsonen aitortutako oinarriko eskubideak hausten dituzten ekintzetatik babesteko, norbere herrialdeko auzitegietan errekurtsio eraginkorra jartzeko eskubidea; 12. art. Ez dago arrazoirik gabe beste inoren bizitza pribatua, familia, etxean edo postan esku sartzerik, ezta inoren ohore edo izen onari eraso egiterik ere. Nornahik du esku-sartze edo eraso horien aurka legezko babesa izateko eskubidea; 16. art. Familia bat noiz eratu aukeratzeko eskubidea; 22. Gizarte-segurantza izateko eskubidea; 23. Lana izateko, lana aukeratzeko, lan-baldintza bidezkoak eta egokiak izateko, eta langabeziaren aurkako laguntza jasotzeko eskubidea; 24. art. Pertsona orori dagozkio atsedenerako, aisiarako, lanaldiaren iraupen mugatua izateko eta aldian-aldian ordaindutako oporrak izateko eskubideak; 25. art. Pertsona orok du bizi-maila egokia izateko eskubidea, bai berari eta bai bere familiari osasuna eta ongizatea bermatuko dizkiena, eta batez ere janaria, jantziak, bizitokia, mediku-sorospena eta gizarte-zerbitzuak, eta baita lanik eza, gaixotasuna, elbarritasuna, alarguntasuna, zahartzaroa edo bizibidea nahi gabe galtzeko beste kasuren bat gertatzen denerako aseguruia izateko eskubidea ere; 26. art. Hezkuntza-eskubidea.

¹Jaso diren artikuluek ez dute eratzen zerrenda zehatz-oso bat, helburua baita Estatuak bete behar dituzten eta kasu paradigmaticoetan urratu dituzten eskubideen kopuru handia agerian jartzea bakarrik. Hala ere, nabarmendu behar da hor ez daudela agertu beharko luketen eskubide guztiak, urratu diren eskubideen aniztasun handia eta babes-sistemen luze-zabala direla eta.

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:
Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

B. Eskubide Zibil eta Politikoen Nazioarteko Ituna. 1966ko abenduaren 16a.
Zehazki, artikulua hauek:

7. artikulua. Inork ez du torturarik pairatuko, ezta tratu edo zigor krudel, anker edo apalesgarrikerik ere; 8. art. Inork ez du ez esklabotzarik ez mirabetzarik pairatuko.

C. Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Ituna. 1966ko abenduaren 16a.

Zehazki, artikulua hauek:

6. artikulua. Lan egiteko eskubidea; 7. art. Lan-baldintza ekitatiboak eta egokiak izateko eskubidea; 9. art. Pertsona ororen eskubidea gizarte-segurantza izateko, aseguru soziala barne; 10. art. Familiari, gizarteko elementu natural eta oinarritzkoa berau, ahalik eta babes zein laguntzarik handiena eman behar zaio, bereziki bere eraketarako, eta seme-alaben zaintza eta heziketaren ardurua daukan bitartean; 11. art. Pertsona ororen eskubidea beretzat eta bere familiarentzat egoki den bizi-maila izateko, baita elikadura, jantzi eta bizileku egokiak izateko eta bizi baldintzak etengabe hobetzeko ere; 12. art. Pertsona ororen eskubidea osasun fisiko eta mentalaren ahal den mailarik onena izateko; 13. art. Pertsona ororen hezkuntza-eskubidea.

D. Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Batzordeak onartutako ohar orokorrak.

12. Elikadura egokia izateko eskubidea (11. artikulua).

13. Hezkuntza-eskubidea (13. artikulua).

14. Ahal den osasun-mailarik onena izateko eskubidea (12. artikulua).

18. Lana izateko eskubidea (6. artikulua).

19. Gizarte-segurantza izateko eskubidea (9. artikulua).

20. Bereizkeriarik eza eta eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak (Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Ituneko 2. artikuluko 2. paragrafoa)

E. Lanaren Nazioarteko Erakundearen (LANE) 189. Konbentzioa, etxeko langileei buruzkoa, 2011; eta 201. gomendioa, etxeko langileentzako lan duinari buruzkoa

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:

Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

Estatu orok neurriak hartu beharko ditu etxeko langileak benetan babestuta egon daitezen edonolako gehiegikeria, jazarpen eta indarkeriaren kontra. Era berean, neurriak hartu beharko ditu etxeko langileek –gainerako langileek bezala, oro har– enplegu-baldintza ekitatiboak eta lan-baldintza duinak izan ditzaten, bai eta, lan egiten duten lekuan bizi badira, haien pribatutasuna errespetatzen duten bizi-baldintza batzuk ere.

F. Emakumeen Kontrako Diskriminazio Era Guztiak Ezabatzeko Konbentzioa (CEDAW).

3. artikulua. Estatu alderdiek esparru guztietan eta, bereziki, politika-, gizarte-, ekonomia- eta kultura-esparruetan, neurri egoki guztiak hartuko dituzte, baita legegintzazkoak ere, emakumearen erabateko garapena eta aurrerapena ziurtatzeko; horren xedea izango da emakumeak giza eskubideak eta oinarrizko askatasunak egikaritzea eta izatea, gizonak egin ohi duen baldintza berberetan; 11. art. Estatu alderdiek egoki diren neurri guztiak hartuko dituzte emakumearen aurkako bereizkeria ezabatzeko, xede izanik enpleguaren esparruan eskubide berberak ziurtatzea, gizonen eta emakumeen arteko berdintasun-baldintzetan; 13. art. Estatu alderdiek egoki diren neurri guztiak hartuko dituzte emakumearen aurkako bereizkeria ezabatzeko, ekonomia- eta gizarte-bizitzako beste esparru batzuetan, xede izanik eskubide berberak ziurtatzea, gizonen eta emakumeen arteko berdintasun-baldintzetan; 14. art. Estatu alderdiek kontuan hartuko dute, nekazaritza-arloko emakumeek zein arazo bereziri egin behar dieten aurre, eta emakume horiek zein garrantzi duten haien familiaren ekonomia-biziraupenerako, ekonomiaren diru-sektoreetatik kanpo gauzatutako lana ere aintzat hartuta; halaber, estatu alderdiek egoki diren neurri guztiak hartuko dituzte, nekazaritza-eremuetako emakumeei konbentzio honetako xedapenen aplikazioa ziurtatzeko.

G. Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena, 1989ko azaroa

Zehazki, artikulua hauek:

27. artikulua. Haur guztien eskubidea fisikoki, mentalki, espiritualki, moralki eta gizartean garatzeko modua emango dien bizi-maila egokia izateko; 32. art. Neska-mutilek eta nerabeek ekonomikoki esplota ez ditzaten eskubidea dute. Lanean ari badira, haien hezkuntzarako arriskugarriak edo trabagarriak edo haien osasunerako edo garapen fisiko, mental, espiritual, moral edo sozialerako kaltegarriak ez diren baldintzetan egin behar dute lan hori.

*Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:
Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.*

ESKUALDEKO BABES-SISTEMA

1.1 Europakoa

A.Giza Eskubideen Europako Hitzarmena.

Giza eskubideen interdependentziaren eta unibertsaltasunaren printzipioei begira, aipatu behar da zer gutxi garatzen diren eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak Giza Eskubideen Europako Hitzarmenean (eskualdeko hitzarmen homologoek hala egiten dute, ordea). Horrek babesik gabe uzten ditu haren babespean dauden pertsonak. Aitortzen den eskubide-zerrenda urriaren barruan.

B. Europar Batasunaren Oinarrizko Eskubideen Gutuna, 2000ko abenduaren 7a.

1. artikulua. Giza duintasuna; 35. art. Osasunaren babesa. 37. art. Ingurumenaren babesa.

1.1 Latinoamerikakoa

A. Giza Eskubideei buruzko Amerikako Konbentzioa, 1969ko azaroa.

4. eta 5. artikulua. Bizitzeko eta osotasun pertsonalerako eskubidea; 8. art. Berme judizialak izateko eskubidea; 21. art. Jabetza pribaturako eskubidea; 24. art. Legearen aurreko berdintasuna; 25. art. Babes judiziala.

B.Giza Eskubideen Amerikako Konbentzioaren eskubide ekonomiko, sozial eta kulturei buruzko Protokolo Gehigarria, "San Salvadorreko Protokoloa".

1. artikulua. Neurriak hartzeko betebeharra; 10. art. Osasunerako eskubidea; 11. Ingurumen osasuntsua izateko eskubidea; 12. art. Elikadurarako eskubidea.

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:
Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

4 AKUSAZIOAREN ARRAZOI OROKORRAK

Egungo sistema kapitalista patriarkalaren ondorioetako bat da ikusezin bihurtzea – aitormenik jasotzeko eta, ekonomiaren aldetik, kontuan hartzeko xederik gabe– emakumeek aurrera eraman behar izaten duten lana. Nahiz eta ekoizpen-sistemari eusteko ezinbestekoa izan etxeko lana (hau da, etxean gauzatzen diren zereginen multzoa, seme-alabak zaintzeko eta beste zaintza pertsonal batzuk emateko, hala nola etxea garbitzea eta janariaren hornikuntzaz eta prestaketaz arduratzea), lan hori ez da aintzat hartzen eta gutxietsi egiten da, lan horretan diharduten emakumeak aintzat hartzen ez diren eta gutxiesten diren era berean; hala, rol nagusia gizonaren figurari ematen zaio, tradizioz “hornitzaile ekonomikoaren” rola jokatu du eta. Bereizketa horrek kalte larriak eragin dizkie emakumeei, emakumeok bere gain hartu behar baitzuten (edo baitute) etxeko zereginen zerrenda gero eta luzeagoaren ardura, seme-alabak eta familiartekoak zaintzeko lanaz gain, inongo ordain ekonomikorik jaso gabe, oso ekonomia-egoera ahul batean eta ezkontidearen eta/edo familiaren borondatearen mende utzita.

Emakumeen eskubideen aldeko borrokekin, generoaren arabera lan-esleipen hori aldatu egin zen, bide ugari urraturik lan-merkatuan sar zitezten, hori bai, printzipio patriarkal kapitalista berberen azpian: soldata txikiagoak jasotzea; ama izateagatik bazterkeria jasatea; zuzendaritza-postuetara iristeko mugapenak izatea; eta etxean egoera / jarrera matxistek jarraitzea; hau da, kanpoko lanaz gain, etxe barnean etxeko eta zaintzako zereginak “isilean” betetzen jarraitzen dute, lan-orduak bikoizturik, batere aitormenik gabe.

Bereiz aipatzea merezi dute etxeko langileek; izan ere, langile horiek ordainsaria jasotzen dute garbiketa, laguntza eta etxeko berezko gainerako lanak egiteagatik, baina pertsona edo familia arrotz baten etxean, diruzko lansari baten truke. Etxeko langileen kolektiboa osatzen dutenak emakumeak izaten dira, oro har, ahultasun-egoeran daudenak, pobrezian geratzeko arriskuan edo migratzaileen taldearen barruan –batzuk, agiririk gabe– aurkitzen direlako.

Lanaren Nazioarteko Erakundeak (LANE) bildutako datuen arabera², etxe-zerbitzuan lan egiten duten pertsonen %30ek ez du gizarte-segurantzako afiliatorik. Gainera, oro har, astean benetan egiten diren baino 25,9 ordu gutxiago adierazten dira, batez beste.

²LANE. Etxeko lanaren babes soziala. Joerak eta estatistikak. 16. dokumentua. BABES SOZIALEKO POLITIKARI BURUZKO DOKUMENTUAK. Babes Sozialeko Saila, Lan-merkatu Inklusiboan, Lan-harremanen eta Lan-baldintzen Zerbitzuarekin lankidetzan. Geneva, 2016.

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:

Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

Espanian aplikagarrian den erregimenari dagokionez, Gobernuak 2011n Etxeko Langileen Erregimen Berezia (ELEB) kendu zuen, eta Gizarte Segurantzako Erregimen Orokorren barruan sistema berezi bat sortu zen, han etxeko langileak sartzeko, erregimen orokorrak ematen dituen ia prestazio guztiak emanik, langabeziaren ondoriozkoak izan ezik. Erregulazio horren arabera, hilean 60 orduan baino gutxiagoan zerbitzu egiten duten langileek beren inskripzio- eta soldata-aldaketak kudeatzeaz eta egunean edukitzeaz arduratu behar dute, enplegatzailearekin aurretiaz hala adosturik. Politika horrek ardura administratibo guztia enplegatuaren gainean jartzen du, kontuan hartuta *“enplegatzaileak, oro har, hezkuntza-maila handiagoa izaten duela, eta baliabide gehiago, gizarte-segurantzaren administrazioaren aurrean izapideak egiteko”³*.

Koiuntura soziala dela medio, Espainiako Estatuan migratzaileak gehiago dira, bertakoak baino, etxeko langileen artean. Kolektibo horiek egoera ahulagoan daude, eta lanaldi luzeagoak eta soldata txikiagoak pairatzeko arrisku handiagoa dute, tokiko langileen aldean, eta proportzio handiagoa izaten dute abusuen, sexu-jazarpenaren eta genero-indarkeriaren biktimen kasuetan.

Flori andrearen kasuari dagokionez, salaketa egin behar da Mexiko eta Guatemala arteko mugan, Mexikoko Tapachula hirian, zehazki, emakume migratzaileek jasaten dituzten genero-despreekotasunen inguruan. Egia da mugaz gairik lurraldeek lan-aukera gehiago ematen dizkietela emakumeei, baina zehaztu behar da, Amaia Pérez Orozcok auzitegi honentzat eginiko aditu-txostenean nabarmentzen denez, halakoek genero-desberdintasuneko patroiak betikitzen dituztela.

Tapachula-ra migratzen duten emakumeak jatorriz guatemalarrak dira, gehienbat (dena dela, hondurastar eta salvadortar asko ere badaude), eta haien ezaugarri nagusiak dira gazteak izatea, ekoizteko eta ugaltzeko adinean egotea, eta analfabetismo-maila handia izatea. Hartara, lan-eskaintza kontzentratzen da sistema matxista eta heteropatriarkal baten beharren inguruko lanpostuetan: nekazaritzako lanean, sexuaren eta entretenimenduaren industrian, eta etxeko eta zaintzako zerbitzuan, hain zuzen. Gainera, agiririk gabeko migratzaileak izateak indarkeriaren eta estigmatizazioaren biktima egiten ditu, paperik gabeko atzerritarrak eta indigenak izateagatik; horren ondorioz, inpunitatez esplotatzen dituzte.

Arrisku-faktore bat herrialdera sartzeko bideak dira; izan ere, emakume-kolektibo horren eskolatze urria dela eta, bide posible bakarra da pertsonen trafikatuak eskuetan jartzea (*koioteak*). Haien muga igarotzen laguntzen diete, diru-kopuru handi baten truke. Sartzeko bidaia horretan, arrisku larriaren egoten dira, eta arrisku hori

³*Ibidem*, 35.-36. or.

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:
Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

migrazioko agintaritzaren beraren aldetik zein bazter haietan nahierara dabilzan mafien aldetik dator.

Asko dira emakumeei migrarazi dieten arrazoiak, hala nola familiei dirua bidaltzeko beharra, hiria ezagutzea, ikasketak egiten jarraitzea, nolabaiteko independentzia-maila bat lortzea, eta are familia barneko indarkeria-egoeretatik ihes egitea. Hala ere, lanera sartzen diren etxeetan berdin jasanarazten diete indarkeria, eta lanaren aldetik esplotatzen dituzte. Enplegataileak, oro har, emakumeak dira, lan egiteko etxetik irten behar duten mexikar emakumezkoak, hain zuzen, eta horrekin etxeko jarduera hirugarren batzuen esku uztea eragiten dute.

Baina egoerak ez du hobera egiten komunitatera itzultzean, arbuia egiten dituztelako, “beren familia-betebeharrak” bertan behera utzi izana leporaturik, edo beren ohiturak ahaztu izana, hitz egiteko eta janzteko beste era batzuk, besteak beste, bereganatuta. Arbuio horrek, komunitatearen berezko genero-rol hertsiei berriz men egiteko zailtasunarekin edo ukoarekin batera (ezkondu eta senarraren mende jartzea edo familia zaindu eta etxeko lanak egitea), gatazka sozial larri batzuk sortzen ditu, komunitateetan txertatzeko estrategiak eskatzen dituztenak.

5 AKUSAZIOAREN ARRAZOI PARTIKULARRAK

Pilar andrearen lehen kasu paradigmaticoan, esan behar da giza lan-eskubideen urraketak hedatu behar direla prekariedade-baldintza berberetan lan egiten jarraitzen duten emakume guzti-guztiengana. Nahiz eta egia den eskubideen bermeak nabarmen hobetu direla gerraostetik hona, Konstituzioa onartzean eta giza eskubideei buruzko nazioarteko tratatuak berrestean, baita gobernu ere bada uzkur etxeko emakume langileen kolektiboari osoko bermea emateko. Horren erakusgarri da, besteak beste, gaur egun oraindik ez dela berretsi LANEren 189. Konbentzioa eta, hortaz, ez dela onartu ez legerik ez estrategia juridiko-politikorik etxe-zerbitzuaren sektoreko langileak babesteko helburuz. Omisio horrek agerian uzten du zer garrantzi gutxi ematen die Estatuak langile-kolektibo horiei.

Lehen deskribatu den legediaren arabera eska daitezkeen nazioarteko estandarrak honako hauek dira: emakumeon zein haien familien beharrezko adinako soldata duin bat bermatzea, egiten duten lanaren arabera; idatzizko lan-kontratu bat egitea, enplegataileak zein enplegatuak gutxieneko lan-baldintzak ezarrita; bidezko lanaldi bat ezartzea, gehienez egunean zortzi ordukoa; gizarte-segurantza, langabezia-

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:

Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

prestazioak barne; erretiroa izateko eskubidea; opor ordainduak izateko eskubidea; nahitaezko atsedeen-egunak; bidegabeko kaleratzeetan edo lan-eskubideen urraketetan kalte-ordaina jasotzea; errespetuzko tratua hartzeko eskubidea, izen gutxiesgarri edo umiliagarririk gabe.

Flori andrearen kasuari dagokionez, nazioarteko estandarrak berberak dira, baina gehiago nabarmendu behar dira emakumeok beren askatasunean jasaten dituzten mugapen larriak, umetatik etxeko lanak egitera eta familiarteko gizonak, nebak... zaintzera behartzen baitituzte. Halakoak egitera hertsaturik, neskek ez dute aukerarik izaten eskolara joateko, eta, ondorioz, betikotu egiten da ahultasuneko, pobrezia eta gizonekiko mendetasun ekonomikoko egoera. Hori dela eta, gurpil zoro horretatik irteteko, kolektibo horiei geratzen zaien era bakarra da migratzea eta etxe-zerbitzuan lan egitea.

6 AUZITEGIARI ESKATUTAKO ERABAKIAK

Aurreko guztiagatik, auzitegiari honako hauen inguruan erabakia eman dezala eskatzen zaio:

- Espainiako Estatuaren eta Mexikoko Errepublikaren erantzukizuna, etxeko langileen bizitzen jasagarritasunerako (fisikoa, emozionala eta soziala) eskubidearen urraketa ugariak atzeman, agerian jarri, salatu, zigortu eta gaitzesteko.
- Bizimodu jasagarriak izateko eskubideaz sentsibilizatzeko eta hura aldarrikatzeko premia, autozaintza eta bidezko baldintzekiko zaintza barne hartuta, pertsona guztientzat.
- Zaintzaren egiazko berrantolaketa sozial bat prestatzeko eta abian jartzeko eska dadila.
- Guztiek eta, funtsean, gizonezkoek beren gain har ditzatela dituzten interdependentziako ardurak.
- Afektibitate-arloaren eta lanbide-arloaren arteko lotura ezaba dadila, eta ikusaraz dadila nola funtzionatzen duten emakumeengan errudun-usteak, mirabekeriak eta etxekotasunaren ideologiak.

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:
Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

- Espainiako Gobernuari gogoraraz diezaiola LANEren 178. Konbentzioa berresteko premia, bai eta etxeko langileen giza lan-eskubideak bermatzeko sistema juridiko eta politiko bat ezartzeko premia ere.
- Ikertu, epaitu eta zigor daitezela, hala badagokio, etxeko langileei tratu txar, anker edo umiliagarriak ematen dizkieten pertsona guztiak, langileon administrazio-egoera edozein izanik ere.
- Kanpainak susta daitezela etxe-zerbitzuan lan egiten duten pertsonen aurka erabilitako indarkeria soziokulturalaz sentsibilizatzeko eta enplegatzaileei enplegatuen eskubideei buruzko gaikuntza emateko.
- Tapachula-ko kasuan, bai Mexikok bai Guatemalak beren gain har dezatela emakume migratzaileak babesteko estandarrak bete eta betearazteko konpromisoa, giza eskubideei buruzko nazioarteko tratatuen arabera, Belem do Pará-koa tartean dela.
- Guatemalak bere gain har dezala neska eta emakumeen eskubideak babesteko politika publiko batzuk prestatu eta abian jartzeko konpromisoa, bizitza libre eta duina aurrera eraman ahal izan dezaten, beren generoaren baldintzapenak gabe.
- Ikertu, epaitu eta zigor daitezela langileon giza lan-eskubideen urraketen errudunak, eta berriz ez gertatzeko bermeak ezar daitezela.
- Ordaina emateko neurri egokiak eska daitezela, nazioarteko estandarren arabera, eskubide-urraketa horien biktimek jasandako kaltea arintze aldera.

7 GOMENDIOAK

Espainiako Gobernuari

Gobernuak berrets dezala LANEren 189. Konbentzioa, Etxeko Langileentzako Lan Duinari buruzkoa.

Berrikus ditzala etxeko langileei buruz indarrean diren legeak, haien giza lan-eskubideak babesteko nazioarteko parametroetara egokitzeko.

Ikertu, epaitu eta, hala badagokio, zigor ditzala etxe-zerbitzuko langileei tratu txar, anker edo umiliagarriak ematearen errudunak, eta berme horiek heda daitezela administrazio-

Akusazio-idazkia, zaintza-lanaren ardatzari buruzkoa:
Zaintzarako eskubidea. Zaintza-sistema bidezkoak, ekitatiboak eta koardurazkoak.

egoera irregularrean dauden pertsonengana, salaketaren ondorioa izan gabe pertsona horiek berriz biktimizatzea.

Sentsibilizazio-kanpaina bat abian jar dezala etxe-zerbitzuko langileen eskubideei buruz eta, etxeko eta zaintzako arduren inguruan, generoaren estigmatizazioa desagerrarazteko beharrari buruz.

Gaikuntza eman dakiela etxe-zerbitzuaren arloko enplegatzaileei eta enplegatuei, batzuek zein besteek argi izan ditzaten beren eskubideak eta betebeharrak.

Mexikoko Gobernuari

Etxeko langileei buruzko lan-arloko legeak egoki ditzala giza lan-eskubideak babesteko nazioarteko estandarretara, agiririk gabeko langileak ere barne hartuz.

Ikertu, epaitu eta zigor ditzala beren langileen lan-eskubideak urratzen dituzten enplegatzaileak, berriz ez gertatzeko bermeak eskatzeaz gain.

Haurren lana debekatu eta zigor dezala.

Ordaina emateko neurri egokiak eska daitezela, nazioarteko estandarren arabera, eskubide-urraketa horien biktirmek jasandako kaltea arintze aldera.

Guatemalako Gobernuari

Politika publikoak eta egiturazko aldaketak prestatu eta abian jar ditzala, berdintasunerako eskubidea eta sexu-bereizkeriarik ez jasateko eskubidea bete daitezen.

Hezkuntza publikoa, doakoa eta kalitadeduna berma dadila neska guztientzat.